

TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE

2022

OIKEUSVALTIO
KESKUS | HELSINGIN
YLIOPISTO

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Toiminnan tavoitteet	3
Tausta.....	3
Oikeusvaltiokeskuksen toiminnan tavoitteet vuoteen 2023	4
Osatavoitteet vuonna 2022	5
3. Toiminta vuonna 2022	6
3.1 Kansainvälinen toiminta.....	6
Oikeusvaltiokeskuksen kansainvälinen hanketyö.....	6
Oikeusvaltiokeskuksen muu kansainvälinen toiminta.....	10
3.2 Kotimainen toiminta	11
Oikeusvaltiotyön koordinaation tukeminen, verkostoituminen, asiantuntemuksen tarjoaminen ja tiedon lisääminen.....	11
Oikeusvaltiokysymyksiin liittyvän tutkimuksen edistäminen	11
Viestintä	12
4. Tulevan toiminnan suunnittelu.....	12
5. Toiminnan ohjaus ja resurssit	13
Liitteet: Budjetti vuodelle 2022	14

1. Johdanto

Oikeusvaltiokeskus perustettiin Helsingin yliopiston ja ulkoministeriön sopimuksella 8.3.2021. Keskukseen käynnistämistä valmisteleva työ Helsingin yliopiston yhteydessä alkoi syksyllä 2021. Oikeusvaltiokeskus sai ulkoministeriön päätöksellä 21.4.2021 yhteensä 450 000 euroa valtionavustusta momentilta 24.30.67 demokratia- ja oikeusvaltiotuki. Tuki oli tarkoitettu Oikeusvaltiokeskuksen toiminnan käynnistämiseen ja ensimmäisenä toimintavuonna syntyviin kustannuksiin. Perustamista edelsi keväällä 2020 toteutettu selvitys erilaisista uuden oikeusvaltiotoimijan toimintamalleista. Selvityksessä kartoitettiin eri vaihtoehtoja, miten suomalaista oikeusvaltioasiantuntemusta voidaan tehokkaimmin hyödyntää kansainvälisissä tehtävissä ja hankkeissa. Selvityksen pohjalta annettiin suositukset, jotka johtivat keskuksen perustamiseen Helsingin yliopiston yhteyteen.

2. Toiminnan tavoitteet

Tausta

Suomi on yksi maailman vahvimmista oikeusvaltioista. Suomi tunnetaan oikeusvaltioperiaatteen puolestapuhujana maailmalla ja tälle työlle on myös kansainvälisesti kysyntää. Vahvana oikeusvaltiona Suomea tarvitaan oikeusvaltiokehityksen siltanrakentajana. Oikeusvaltiokeskuksen toiminta keskittyy kehittyvien maiden oikeusvaltiokysymyksiin.

Suomalaiset oikeusvaltioasiantuntijat ovat tehneet oikeusvaltion vahvistamistyötä maailmalla jo pitkään. Tämä lukuisten eri toimijoiden tekemä työ on kuitenkin pirstaleista ja muihin Pohjoismaihin nähden volyymiltään pienempää. Yhdeksi tehtäväksemme onkin annettu muodostaa kokonaiskuva tämän hetken tilanteesta ja olla aloitteellinen strategisen kehittämisen suhteen.

Oikeusvaltioiden määrä tai edes oikeusvaltioelementtien esiintyminen valtioiden hallintorakenteissa ja kansalaisten arjessa on viime vuosina maailman mittakaavassa vähentynyt. Tällä hetkellä kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumisen kannalta yksi tärkeimmistä kysymyksistä kuuluu: millä tavoin oikeusvaltiota voidaan vahvistaa erilaisissa kehitysvaiheissa olevissa maissa. Kansainvälisesti julkaistaan paljon analyyseja siitä, mikä kaikki on viime aikoina mennyt työssä pieleen. Oikeusvaltiokeskus seuraa tätä keskustelua pyrkiäkseen välttämään tunnistetut karikot. Samalla tarkoituksemme on nostaa esiin ja analysoida myös onnistumisia, kun kokoamme yhteen alan huippuasiantuntemusta, välitämme tietoa ja toteutamme hankkeita, joilla edistetään oikeusvaltiokehitystä etenkin kehittyvissä maissa.

Ensimmäisen kahden vuoden käynnistämisyksellä testaamme Klinikatoimintamallia, jota kutsumme nimellä Oikeudellinen klinikka, Legal Clinic. Malli mahdollistaa laaja-alaisen oppimis- ja analyysipohjan

jatkotyön perustaksi. Moniammatillinen ja joustava toimintatapa kumpuaa ylläkuvatusta taustatilanteesta. Uskomme mallin myös olevan tehokas tapa hyödyntää suomalaista oikeusvaltio-osaamista niin yliopistoissa, tuomioistuin- ja syyttäjälaitoksessa, asianajajakunnassa kuin laajemminkin koko oikeudellisella alalla. Malli ja sen ensimmäiset pilotoinnit esitellään tässä asiakirjassa jäljempänä tarkemmin.

Taustatilanteesta johtuen keskuksen toimintasuunnitelmaan sisältyy kehitysyhteistyöhankkeiden lisäksi myös muita toimia, joilla tavoitellaan koko Suomesta käsin tehtävän kansainvälisen oikeusvaltiotyön vahvuuksien kirkastamista, vaikuttavuuden parantamista ja strategista ja tietoperusteista johtamista. Nämä kaikki nivoutuvat myös Oikeusvaltiokeskukselle perustamissopimuksessa annettuihin tehtäviin.

Oikeusvaltiokeskuksen tekemä työ on kokonaisuudessaan ODA-kelpoista (Official Development Assistance) ja kaikki Oikeusvaltiokeskuksen toiminta on ihmisoikeusperustaista.

Inklusiivisten, rauhanomaisten ja demokraattisten yhteiskuntien vahvistaminen on elimellinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja yksi Suomen kehityspolitiikan neljästä painopisteestä. Työ perustuu laajaan demokratianäkemykseen, jossa ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen ja hyvän hallinnon edistäminen sekä korruption kitkeminen nähdään kaikki tärkeinä ja toisistaan riippuvaisina. Demokratiaan ja oikeusvaltiokehitykseen kohdistuvien kasvavien haasteiden valossa on erityisen tärkeää, että Suomi ja suomalaistoimijat kykenevät vahvistamaan työtä demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi julkisilla kehitysyhteistyövaroilla, kuten ulkoministeriön valtionavustuspäätöksessä 2021 todetaan.

Oikeusvaltion vahvistaminen itsessään tukee kaikkien YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista samoin kuin yllä kuvattuja Suomen ulkopoliitikasta lähteviä tavoitteita. On tärkeää ymmärtää, että Oikeusvaltiokeskus edistää näitä tärkeitä tavoitteita ennen kaikkea täyttämällä sille perustamissopimuksessa annetut erittäin laaja-alaiset ja moninaiset tehtävät. Asian voi kuvata myös niin, että keskeiset tavoitteemme ovat johdettavissa suoraan perustamissopimuksessa asetetuista tehtävistä ja tavoitteista. Tämän lisäksi keskus analysoi toimintaansa myös tässä toimintasuunnitelmassa esitetystä tavoitteenannosta käsin. Hankkeiden osalta tähän palataan vielä tarkemmin tässä asiakirjassa.

Oikeusvaltiokeskuksen toiminnan tavoitteet vuoteen 2023

Oikeusvaltiokeskuksen kahden vuoden päähän asettuvan käynnistämisvaiheen tavoitteet ovat: Vuoden 2023 lopussa Oikeusvaltiokeskuksella on kokonaiskuva eri toimijoista oikeusvaltiotyössä. Oikeusvaltiokeskus on muodostanut näkemyksen, miten huippuasiantuntemusta voidaan hyödyntää

entistä tehokkaammin ja miten saatavilla oleva eri alojen huippuosaaminen toiminnallistetaan. Keskus on omaan työhönsä pohjaten identifioinut vahvuuksia ja toimivia elementtejä sekä toimintamalleja kansallisesti ja kansainvälisesti, joita voidaan jatkotyössä hyödyntää. Oikeusvaltiokeskus on lisännyt oikeusvaltiotyön tehostamista, mitattavuutta, laajentamista ja kehittämistä sekä tukee toiminnallaan oikeusvaltiokehitystä. Vielä pidemmällä aikavälillä tavoitteena on olla kansainvälisesti tunnettu ja arvostettu toimija.

Tavoitteeseen päästäkseen Oikeusvaltiokeskus toteuttaa Helsingin yliopiston ja ulkoministeriön yhteisesti sopimuksessa sovittuja tehtäviä:

- Edistää oikeusvaltioperiaatteen noudattamista mm. järjestämällä oikeusvaltion vahvistamiseen, lainsäädäntötyöhön ja oikeusvaltioinstituutioiden toimintakyvyn vahvistamiseen tähtäävää neuvontaa, koulutusta, arviointia sekä muuta tarpeellista tukea.
- Kokoo yhteen suomalaisen yhteiskunnan oikeusvaltioalan osaajia ja asiantuntijoita eri instituutioista ja yliopistoista sekä tukee heidän verkostoitumistaan.
- Kokoo tietoa ja päivittää tietoja ennestään Suomessa harjoitetusta kansainvälisestä oikeusvaltioyhteistyöstä.
- Osana oikeusvaltiotukea tuottaa tarvittavia, aihealuetta koskevia julkaisuja sekä edistää ja vahvistaa oikeusvaltiokysymyksiin liittyvää tutkimusta ja opetusta sekä yleistä tietoisuutta kansallisesti ja kansainvälisesti.
- Osallistuu Suomen kansainvälistä oikeusvaltioyhteistyötä koskevien linjausten valmisteluun ja päivittämiseen tarjoamalla asiantuntemusta.
- Huolehtii Oikeusvaltiokeskuksen toimintaa koskevasta viestinnästä.
- Järjestää ja koordinoi muuta toimintaa sen mukaisesti kuin johtoryhmässä vuosittain sovitaan.

[Osatavoitteet vuonna 2022](#)

1) Oikeusvaltiokeskus on luonut kontaktit useisiin oikeusvaltiotoimijoihin kansallisesti sekä kansainvälisesti ja tukee toimijoiden koordinaatiota, 2) Oikeusvaltiokeskus tuntee Suomen toteuttaman oikeusvaltiotyön sisällöt, 3) Oikeusvaltiokeskuksen oma hanketoiminta on käynnissä ja työhön liittyvä Klinikatoimintamalli on perustettu, 4) Oikeusvaltiokeskus kerää tietoa toimivasta oikeusvaltiotyöstä ja kehittää työn mitattavuutta sekä vaikuttavuuden arviointia, 5) Oikeusvaltiokeskus edistää monitieteistä tutkimusta oikeusvaltiotyössä ja on aloittanut monitieteisen lähestymistavan toteuttamisen, 6) Oikeusvaltiokeskus viestii viestintästrategiansa ja -suunnitelmansa mukaisesti oikeusvaltiotyöstä ja 7) Oikeusvaltiokeskus kehittää edelleen omaa toimintaansa sekä suunnittelee jatkuvuuden toimintaa.

3. Toiminta vuonna 2022

3.1 Kansainvälinen toiminta

Oikeusvaltiokeskuksen kansainvälinen hanketyö

Oikeusvaltiokeskus aloittaa vuoden 2022 aikana kansainvälisen hanketoiminnan Albaniassa, Iranissa, Mosambikissa ja Uzbekistanissa. Hanketoiminnan tavoitteena on saavuttaa keskuksen työlle asetetut tavoitteet: löytää toimivia oikeustyön malleja suomalaista monipuolista osaamista hyödyntäen ja tukea Suomen toteuttamaa oikeusvaltiotyötä sekä lisätä sen vaikuttavuutta. Hanketoimintaa toteutetaan keskuksen käynnistymisvuosina vakiintuneiden toimijoiden kanssa. Keskus allekirjoittaa yhteistyösopimukset jokaisen toimijan kanssa erikseen. Keskus velvoittaa sopimuksessa jokaista kumppania raportoimaan Oikeusvaltiokeskukselle työn tuloksista sisältöjen sekä talouden osalta sovitun aikataulun mukaisesti. Toiminnassa keskeistä tulee olemaan jokaisen hankkeen kohdalla Oikeusvaltiokeskuksen Klinikatoimintamallin hyödyntäminen. Oikeusvaltiokeskus osallistuu yhdessä yhteistyökumppanin kanssa hankesuunnitteluun ja vaikuttaa aktiivisesti hankkeiden sisältöihin myös niiden toteutuksen aikana. Keskus seuraa hanketoteutusta ja kerää tietoa toimivista oikeusvaltiotyön malleista. Suurin osa hankkeista on suunniteltu kaksivuotisiksi. Sopimukset jouduttaneen rahoitusteknisistä syistä laatimaan kuitenkin vuodeksi, yhden vuoden lisäoptiolla.

Jokaisessa hankkeessa huomioidaan Suomen kehityspolitiikan tavoitteet, läpileikkaavat tavoitteet sekä ihmisoikeusperustainen lähestymistapa. Hanketoiminta edistää erityisesti Agenda 2030 tavoitetta 16: Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto sekä sen alatavoitteita. Toiminta tukee Suomen kehityspolitiikan tavoitetta erityisesti painopisteessä 3. Koulutus, toimivat yhteiskunnat ja demokratia ja kontribuoi painopisteeseen 1. Naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen ylätasolla. Kaikki läpileikkaavat tavoitteet: sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus, ilmastokestävyys ja vähäpäästöinen kehitys, otetaan hanketoteutuksessa vähintään Do No Harm -tasolla huomioon.

Hankkeissa tehdään riskianalyysejä sekä seuranta- ja arviointimekanismit. Jokaisen hankkeen toteutus perustuu yhteistyössä laadittuun hankesuunnitelmaan, jossa esitetään tavoitteet, toivotut tulokset sekä tulosten saavuttamista mittaavat indikaattorit. Hyödynsaajat eritellään. Jotkut hankkeista keskittyvät pelkästään Klinikatoimintamallin toteutukseen osana laajempaa hankekokonaisuutta (Uzbekistan). Tällöin Klinikatoiminta edistää omalta osaltaan ko. hankkeen tuloksellisuutta.

Oikeusvaltiokeskus on rakentanut vuoden 2022 aikana alkavat hankkeensa siten, että niistä kukin sisältää yhden tai useamman seuraavista oikeusvaltiotyön elementeistä: instituutioiden vahvistuminen, lakien syntyprosessien tukeminen, anti-korruptiotoiminta, kyberturvallisuuden edistäminen ja tietoyhteiskunta sekä koulutus ja tietoisuuden lisääminen oikeusvaltiokysymyksissä.

Lisäksi ajatuksemme on, että tarkastelemme oikeusvaltiotyötä näiden elementtien kautta myös Suomesta käsin tehtävän oikeusvaltiotyön kokonaiskuvan hahmottamistehtävässämme, jolloin tämä analyysitapa tukee sekä hanke- että kokonaiskuvatyötämme.

Hankkeet:

Maat	Teemat					Kumppani
	Instituutioiden vahvistuminen	Lakien syntyprosessien tukeminen	Anti-korruptio	Kyber-turvallisuus ja tietoyhteiskunta	Koulutus oikeusvaltiokysymyksissä	
<i>Albania</i>	x	x	x	x		International IDEA
<i>Iran</i>	x	x	x			UNODC
<i>Mosambik</i>	x		x		x	UNODC
<i>Uzbekistan</i>	x	x				Ulkoministeriön kehitysyhteistyöhanke UNDP:n kanssa

Klinikatoimintamalli, jossa hyödynnetään suomalaista asiantuntemusta ja vahvistetaan kansainvälistä verkostoitumista. Mallia tullaan soveltamaan useissa hankkeissa.

Albania: Integrity and Trust in Albanian Elections: Tackling Political Finance and Cybersecurity Challenges

Hanketta toteutetaan yhteistyössä hallitusten välisen organisaation International IDEAn kanssa. Hankkeen päätavoitteena on auttaa Albanian lainsäätäjiä, vaalien organisointielintä (EMB), kansalaisyhteiskuntaa ja mediaa vahvistamaan vaaliprosessien integriteettiä ja kansallista luottamusta. Hankkeen osatavoitteita ovat: i) vahvistaa korruption vastaista taistelua Albaniassa keskittymällä erityisesti poliittisen rahoituksen läpinäkyvyyteen ja ii) vähentää kyberturvallisuusuhkia vahvistamalla tietoisuutta, kapasiteettia sekä instituutioiden välistä koordinaatiota vaalitekniologioihin liittyen.

Epäluottamus vaaliprosesseihin on läpitunkevaa Albanian yhteiskunnassa. Viime vuosina tämä on johtanut opposition boikotteihin parlamentti- ja paikallisvaaleissa ja siten demokratian tilan sekä oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen heikentymiseen. Mm. Euroopan Komissio on tuonut esiin Albanian vakavan ja syvälle juurtuvan korruptio-ongelman. Tämän lisäksi poliittisten puolueiden ja vaalikampanjoiden rahoituksen valvonta on riittämätöntä ja nämä tekijät yhdessä luovat tilaa kapealle yksityiselle ja rikolliselle vaikuttamiselle. Kybervaikuttamiselle on monia tilaisuuksia epävakassa, lähes sääntelemättömässä tilanteessa.

Tukemalla erilaisia poliittisen rahoituksen reformeja, vaikutetaan tehokkaasti myös naisten, tyttöjen, vammaisten henkilöiden, LGBTQ+ ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien poliittisten

osallistumismahdollisuuksien lisääntymiseen. On tunnettua, että korruptio haittaa eniten ja erityisesti juuri haavoittuvassa asemassa olevien sekä yleisemmin naisten ja tyttöjen oikeuksien toteutumista. Poliittinen korruptio tähtää usein myös ympäristö- ja ilmastonormien heikentämiseen tai vahvistamisen estämiseen.

Hankkeen kesto on kaksi vuotta ja budjetti 0,2 meur/vuosi. **Hankkeessa toteutetaan Oikeusvaltiokeskuksen Klinikatoimintamallia muiden kenttätoimintojen lisäksi.**

Iran: Anticorruption, Asset Recovery, and International Cooperation in Criminal matters

Hanketta toteutetaan yhteistyössä United Nations Office on Drugs and Crimes UNODC:n Iranin maatoimiston kanssa. UNODC:n maatoimisto Iranissa tarjoaa teknistä tukea Iranin islamilaisen tasavallan hallinnolle ohjelmatoimintansa avulla. Crime, Corruption and Criminal Justice -ohjelman tavoitteena on vahvistaa institutionaalista korruption vastaista toimintaa. Iranissa on lainsäädännöllistä pohjaa korruptionvastaisille toimille. Haasteita ovat mm. juridisten instituutioiden heikkoudet, kuten pitkäksi venyvät syyteharkintaan liittyvät prosessit, jolloin käsiteltävien tapausten määrät kasautuvat. Myös rahanpesu, halukkuus kansainväliseen yhteistyöhön sektorilla ja erilaiset puutteet laeissa sekä seurannassa ovat haasteita.

UNODC:n maaohjelman alle (UNODC Country Partnership Programme) kuuluvat Crime, Corruption and Criminal Justice -toimet, joita on tähän saakka toteutettu, on evaluoitu vuonna 2020–2021. Evaluaatio toteaa, että UNODC:n työ on kontribuoinut normaatiivisiin muutoksiin. Lisäksi evaluaatio toteaa, että UNODC on päässyt hallinnon kanssa dialogiin vähemmän ankarien rangaistusten käyttämisestä kuolemanrangaistuksen ollessa edelleen käytössä. Tämä varovaisen positiivinen arvio liittyy erityisesti Leave No One Behind -politiikkaan ja naisten sekä haavoittuvassa asemassa olevien huomioimiseen. UNODC jatkaa yhteistyötään ja ohjelmatoimia Iranissa ja hanketta on suunniteltu huomioiden evaluaation suositukset sekä Iranin haastava konteksti.

Hankkeen kesto on kaksi vuotta ja budjetti 0,2 meur/vuosi. **Hankkeessa toteutetaan Oikeusvaltiokeskuksen Klinikatoimintamallia muiden kenttätoimintojen lisäksi.**

Mosambik: Education for Rule of Law and Increased Awareness of SDGs among Women and Youth in Mozambique

Hanketta toteutetaan yhteistyössä United Nations Office on Drugs and Crimes UNODC:n Mosambikin maatoimiston kanssa. Mosambikin pohjoisosien heikentynyt tilanne luo epävakautta ja pakottaa ihmisiä siirtymään pois kodeistaan. Sukupuoleen perustuva väkivalta, kidnappaukset ja ihmiskuljetus ovat laajalle levinneitä ongelmia. Entisestään heikentynyt tilanne luo

mahdollisuuksia järjestäytyneen rikollisuuden toiminnalle, laittomalle rahoitukselle ja väkivaltaiselle ekstreemismille koko maassa.

UNODC työskentelee valtion instituutioiden ja mm. yliopistojen kanssa vahvistaakseen niiden kapasiteettia mm. rikosoikeudessa, taistelussa järjestäytyneitä rikollisuutta vastaan sekä korruption vastaisissa toimissa. Samanaikaisesti on yhtä tärkeää kasvattaa yhteisöjen ja mm. kansalaisyhteiskunnan tietoisuutta ja kapasitoida heitä. Hanke kohdistuu näihin molempiin komponentteihin keskittyen erityisesti naisten kapasiteetin vahvistamiseen.

Hankkeen kesto on kaksi vuotta ja budjetti 0,2 meur/vuosi. **Hankkeessa toteutetaan Oikeusvaltiokeskuksen Klinikatoimintamallia muiden kenttätoimintojen lisäksi.**

Uzbekistan: Kansallisen oikeusapujärjestelmän kehittäminen

Hanke toteutetaan yhteistyössä United Nations Development Programme UNDP:n kanssa. Hanketoteutus liittyy ulkoministeriön valmistelussa olevaan Kirgisian, Tadžikistanin ja Uzbekistanin kehitysyhteistyön maaohjelman alaiseen hankkeeseen. Taustalla on Suomen pitkäaikainen yhteistyö mm. Kirgisiassa ja Tadžikistanissa, jossa Suomi on vahvistanut ja kehittänyt kansallisia oikeusapujärjestelmiä sekä laajentanut oikeuspalveluiden saatavuutta erityisesti naisille, vammaisille henkilöille sekä maaseudulla asuville.

Parhaillaan ulkoministeriössä valmisteilla olevaan **Uzbekistanin hankkeeseen Oikeusvaltiokeskus osallistuu Klinikatoimintamallia hyödyntäen ja siten tukee Suomen toteuttaman hankkeen tavoitteiden saavuttamista.** Lisäksi ulkoministeriön Keski-Aasian tiimi on toivonut Klinikatoimintamallin toteutusta myös oikeusvaltiotyössä Kirgisiassa ja Tadžikistanissa, mihin toimintasuunnitelmassamme ja budjetistamme olemme jättäneen valmiuden reagoida jo ensi vuoden aikana.

Uzbekistanin hankkeeseen liittyy lisäksi yliopistojen välinen yhteistyö ja oikeusvaltiotutkimuksen edistäminen.

Kuvaus Klinikatoimintamallista:

Yksi keskuksen tehtävistä on osallistua hankkeiden toteutukseen, jotka edistävät oikeusvaltiokehitystä kehittyvissä maissa. Tätä työtä tehtäessä yksi päätavoitteistamme on suomalaisen oikeusvaltio-osaamisen hyödyntäminen ja toiminnallistaminen.

Asiantuntijoiden rooli voi vaihdella riippuen paikallisista tarpeista tai se voi olla erityisesti räätälöity yliopistojen ja/tai muiden hankkeen fokuksessa olevien instituutioiden tarpeisiin. Kuitenkin päämetodimme on asiantuntemuksen jakaminen ja hyödyntäminen. Tätä keskus kutsuu

Oikeudelliseksi klinikaksi (Legal Clinic). Klinikat koostuvat 3–5 asiantuntijasta, jotka työskentelevät yhdessä tai osittain myös yksin riippuen yhteisestä työsuunnitelmasta ja työnjaosta. Suurimassa osassa hankkeista ryhmä toteuttaa taustatutkimuksen ja kenttätöön yhdessä. Hankkeiden kenttäosuudet ovat suhteellisen lyhyitä, viikosta kahteen, kerrallaan. Työtä kenttäjaksojen välissä toteutetaan Suomesta käsin.

Klinikoiden asiantuntijat koostuvat aina seniори- ja juniորi -asiantuntemuksesta ja/tai henkilöistä, jotka edesauttavat korkean tason asiantuntijoiden osallistumisen sekä uuden asiantuntemuksen syntymisen sektorille.

Koska kyse on oikeusvaltiokehityksestä ja keskus sijaitsee oikeustieteellisessä tiedekunnassa, on selvää, että osa Klinikinan asiantuntijoista muodostuu aina lakimiehistä. He voivat edustaa akatemiaa, tuomioistuin- ja syyttäjälaitosta, hallintoa tai esimerkiksi lakifirmoja. Voimme tyytyväisinä todeta, että oikeusasiantuntijoiden verkosto työmme tukemisessa on hyvin laaja.

Kuitenkin, koska kyse on kehityksestä, tarvitsemme myös muiden alojen asiantuntijoita. Tällä tarkoitamme yhteiskuntatieteiden ja kehitysyhteistyön asiantuntijoita, esimerkiksi kansalaisyhteiskuntatoimijoita, eri organisaatioiden edustajia ja eri alojen tutkijoita. Malli mahdollistaa keskinäisen oppimisen, kun asioita voidaan tarkastella ohi ammatillisten sillojen.

Yksi Klinikinan jäsenistä toimii arvioitsijana ja raportoijana. Tämä takaa sen, että ulkoministeriön vaatimukset liittyen ODA-varojen käyttöön täyttyvät tehokkaalla tavalla.

Yhteenvetona, Oikeusvaltiokeskus lähettää asiantuntijaryhmän kentälle lyhyiksi ajanjaksoiksi sen sijaan, että asiantuntijat työskentelisivät ko. maassa pitkiä aikoja. Uskomme, että tämä varmistaa korkean tason asiantuntijoiden mahdollisuudet osallistua ja antaa myös junioriosallistujille enemmän oppia kuin yksin työskentely. Kaikkein tärkein syy valitulle metodille on kuitenkin se, että oikeusvaltioelementtien vahvistuminen paikallisesti on monitahoinen haaste, joka vaatii erilaisia lähestymistapoja, yhteistä dialogia ja ajatustenvaihtoa. Tähän yhden asiantuntijan kontribuutio ei ole riittävä.

Oikeusvaltiokeskuksen muu kansainvälinen toiminta

Vuoden 2022 aikana Oikeusvaltiokeskus jatkaa kansainvälisten yhteyksien ja yhteistyön luomista. Keskustelua on jo käyty Euroopan neuvoston, Viron E-Governance Academyn, Euroopan Komission, ETYJ:n, International IDEA:n, UNODC:n ja UNDP:n kanssa ja yhteistyö jatkuu vuonna 2022. Vuoden aikana jatketaan merkittävien kansainvälisten oikeusvaltiotoimijoiden, niin monenkeskisten, valtiollisten kuin kansalaisjärjestöjen ja säätiöiden sekä akateemisten tahojen tapaamisia (mm. Pohjoismaissa, Yhdysvalloissa, Hollannissa, Saksassa ja Iso-Britanniassa). Tapaamisten tavoitteena on

yhteistyösuhteiden luominen sekä oikeusvaltiotyössä hyväksi havaittujen oppien ja mallien kerääminen sekä jatkohyödyntäminen. Tärkeä tehtävä on Oikeusvaltiokeskuksen oikeusvaltiotyön tarjoamien mahdollisuuksien tunnetuksi tekeminen ja vahvuuksiemme esiin tuominen sekä erilaisten yhteistyömahdollisuuksien avaaminen. Hyvin tärkeää on tutustua myös erilaisiin käytössä oleviin malleihin oikeusvaltiotyön tulosten ja vaikuttavuuden arvioinnissa, sillä jo tähän aistisessa työssä on tullut vastaan vaikuttavuusarviointien kirjavuus ja joissakin tapauksessa jopa huono käytettävyys.

3.2 Kotimainen toiminta

Oikeusvaltiotyön koordinaation tukeminen, verkostoituminen, asiantuntemuksen tarjoaminen ja tiedon lisääminen

Vuoden 2022 alussa, tammikuun 12., pidetään toiminnan avausseminaari, jonka tulee avaamaan kehitys- ja ulkomaankauppaministeri Skinnari. Tilaisuudessa esitellään ensimmäisen kerran suurelle yleisölle keskuksen toimintaa.

Vuoden alun tilaisuuden jälkeen Oikeusvaltiokeskus jatkaa eri toimijoiden kartoittamista kansallisesti ja vuoden 2022 tavoitteena on toimia siltana eri toimijoiden välillä. Tätä työtä tukemaan Oikeusvaltiokeskus järjestää vuosittain syksyllä Oikeusvaltiopäivät. Oikeusvaltiopäivien tarkoituksena on tuoda eri toimijat yhteen ja tukea yhteistä tavoitteenasettelua oikeusvaltiotyössä. Oikeusvaltiopäivät antavat mahdollisuuden vaihtaa ajatuksia, tuoda esiin epäkohtia ja toisaalta onnistumisia. Oikeusvaltiokeskuksen tavoitteena on luoda foorumi, joka tukee yhteistyötä, kerää toimijat yhteen ja lisää tietoa oikeusvaltiokysymyksissä. Oikeusvaltiokeskus hyödyntää Oikeusvaltiopäivät myös viestinnällisesti valmisteilla olevan viestintästrategian ja -suunnitelman mukaisesti.

Oikeusvaltiokeskuksen tärkeimpiä yhteistyötahoja Suomessa ovat mm. ministeriöt, kuten ulkoministeriö ml. Suomen suurlähetystöt, oikeusministeriö ja sisäministeriö, oikeuslaitokset, kansalaisjärjestöt, eduskunta sekä erilaiset instituutit, kuten Ihmisoikeuskeskus. Yhteistyötä edellä mainittujen kanssa jatketaan erittäin tiiviisti. On tärkeää, että keskus toimii yhteistyössä laajasti alan korkeakoulujen ja opiskelijoiden kanssa, vaikka sijaitseekin Helsingin yliopiston yhteydessä.

Oikeusvaltiokeskuksen edellä kuvattu Klinikatoimintamalli tukee eri toimijoiden välistä koordinaatiota, osaamisen jakamista ja tiedon lisäämistä kehittyvien maiden oikeusvaltiotyöstä myös Suomessa.

Oikeusvaltiokysymyksiin liittyvän tutkimuksen edistäminen

Vuoden 2022 aikana Oikeusvaltiokeskus edistää monitieteistä tutkimusta oikeusvaltiokysymyksissä. Tavoitteena on keskittyä onnistumisten tutkimiseen ja tuoda esiin, miten, miksi ja missä

oikeusvaltiokehitys on onnistunut tai millaisia elementtejä onnistumisiin tarvitaan tai mitkä tekijät auttavat luomaan toimivan oikeusvaltion pohjaa tai tukemaan sen rakenteita.

Työn suunnittelu alkaa vuoden 2021 lopussa ja työryhmä, professori Kimmo Nuotio, professori Jussi Pakkasvirta ja vanhempi tutkija Liisa Laakso, on kutsuttu pohtimaan työn toteutusta ensimmäiseen istuntoon. Työn eteneminen dokumentoidaan. Työn lopputuotoksena julkaistaan raportti, jonka johtopäätökset antavat uutta tietoa oikeusvaltiotyöhön ja syventävät ymmärrystä prosesseista, joiden avulla oikeusvaltiokehitystä voidaan entistä paremmin tukea. Työhön voidaan kytkeä laajemmin eri korkeakoulut.

Viestintä

Vuonna 2022 Oikeusvaltiokeskus toteuttaa viestintää valmisteilla olevan viestintästrategian ja -suunnitelman mukaisesti. Lyhyellä tähtämellä viestinnän tavoitteena on kertoa keskuksen toiminnasta, sen käynnistymisestä ja toiminnan tavoitteista keskeisille kohderyhmille. Tavoitteena on myös luoda pohja suunnitelmallisen viestinnän toteuttamiselle. Vuoden 2022 loppuun mennessä Oikeusvaltiokeskus on ehtinyt kartoittaa, mitä eri oikeusvaltiokysymyksiin liittyvät toimijat Suomessa aiheeseen liittyen tekevät ja voi kertoa tästä muille. Tavoitteena on, että keskukselta on tullut se taho, johon ollaan yhteydessä oikeusvaltiokysymyksiin liittyen. Oikeusvaltiokeskus on onnistunut laajentamaan alan keskustelua uusilla teemoilla. Ensimmäiset hankkeet on saatu käyntiin ja tästä on kerrottu keskeisille sidosryhmille. Tavoitteena vuoden 2022 loppuun mennessä on, että keskus onnistuu kertomaan siitä, minkälaista työtä suomalainen juristikunta ja laajemmin koko oikeusvaltioasiantuntijakenttä tekevät maailmalla. Pitkällä tähtämellä Oikeusvaltiokeskuksen tavoitteena on olla kansainvälisesti tunnettu ja arvostettu toimija ja viestinnän avulla on onnistuttu lisäämään tunnettuutta. Viestinnän tavoite ja tehtävä pitkällä tähtämellä on tukea keskuksen profiilia ja sen luomista sekä fokuksen kirkastamista sen pyrkimyksissä edistää oikeusvaltiotyötä.

Oikeusvaltiokeskukselle on loppuvuodesta 2021 ryhdytty rakentamaan viestintästrategiaa ja viestintäsuunnitelmaa sekä viestinnän tavoitteiden toteutumista mittaavia indikaattoreita. Työ valmistuu loppuvuoteen 2021 ja suunnitelmien toiminnallistaminen alkaa vuodesta 2022 alkaen.

4. Tulevan toiminnan suunnittelu

Samanaikaisesti kun Oikeusvaltiokeskus on käynnistänyt toimintaa ja kartoittanut erilaisia yhteistyöaloitteita, on huomattu kansainväliseen hanketyöhön kohdistuva tarve ja kiinnostus. Oikeusvaltiokeskus on valikoinut vuoden 2022 teemat työlle, joista yllä on kerrottu. Samanaikaisesti keskus valmistelee jo tulevaa työtä ja tälle on myös budjetissa osoitettu varoja. Temaattisesti mm. sananvapaus tärkeänä teemana on noussut esiin. Samoin kestävä kehityksen teemat ja erityisesti

ympäristöllinen kestävyys. Nämä molemmat teemat ovat esillä alan kansainvälisissä indekseissä ja raporteissa. Uutena teemana keskusteluissa nostetaan myös esiin kysymys, millä keinoin paikallisten riidanratkaisumenetelmien vahvistaminen voi olla keino aloittaa oikeusvaltiotyö hauraissa olosuhteissa.

Keskus on käynyt alustavia keskusteluja mm. Somalian ja Ukrainan osalta. Molemmat ovat oikeusvaltiokehityksen näkökulmasta haastavia konteksteja. Somalia on hauras ja epävakaa valtio. Al-Shabaab hallitsee suuria alueita ja köyhyys on laajamittaista. Ukraina on konfliktissa ja mm. laajalle levinnyt korruptio lisää epävakautta. Molemmat maat ovat Suomen kahdenvälisen kehitysyhteistyön kumppanimaita ja ajatuksena onkin kartoittaa ja kerätä eri toimijat yhteen sekä pohtia erilaisia mahdollisuuksia uusille avauksille oikeusvaltiotyössä. Toiminta tukee Suomen kehitysyhteistyön maaohjelmien tavoitteiden toteutumista Ukrainassa ja Somaliassa.

Jo hankkeiden yhteydessä mainittu Keski-Aasian työn laajentamiseen valmistautuminen on otettu budjetissa mahdollisuutena huomioon. Tuleva työ kohdentuu Kirgisiaan ja Tadžikistaniin.

Oikeusvaltiokeskuksella ja Helsingin yliopistolla on yhteydet International Development Law Organisation IDLO:on. Näitä yhteyksiä syvennetään ja jatkoyhteistyömahdollisuuksia kartoitetaan vuoden aikana. IDLO on Roomassa päämajaansa pitävä hallitusten välinen organisaatio, jonka toimialue on yksinomaan oikeusvaltion sekä kestävänsä kehityksen edistäminen.

Kotimaassa toiminnan fokuksessa ovat opiskelijat, niin oikeustieteen kuin muiden alojen opiskelijat. Oikeusvaltiokeskus edistää toiminnallaan opiskelijoiden tietämystä oikeusvaltiokysymyksissä sekä lisää heidän kiinnostustaan kansainväliseen toimintaan kohdistuen erityisesti kehittyvien maiden toimintaympäristöihin.

Vuosi 2022 tulee olemaan keskuksen ensimmäinen varsinainen toimintavuosi. Vuoden aikana, erityisesti alkuvuodesta suunniteltua toimintaa käynnistetään. Samanaikaisesti toimintaa edelleen kehitetään ja luodaan keskukselle erilaisia toimintamalleja. Myös viestinnälliset toiminnot käynnistetään alkuvuodesta 2022.

5. Toiminnan ohjaus ja resurssit

Oikeusvaltiokeskuksen toimintaa ohjaavat neuvoa-antava ohjausryhmä ja johtoryhmä. Neuvoa-antavaa ohjausryhmää johtaa oikeustieteellisen tiedekunnan dekaani ja se koostuu 16 varsinaisesta jäsenestä kattaen laajapohjaisesti Suomen oikeusvaltiotyön kentän. Ohjausryhmän jäseniä ovat: Pj. Johanna Niemi, dekaani, oikeustieteellinen tiedekunta Helsingin yliopisto, Eeva Aittoniemi, yksikönpäällikkö, esikunta, EU- ja kansainväliset asiat OM, Niilo Jääskinen, Euroopan unionin

tuomioistuimen tuomari, Elina Kalkku, alivaltiosihteeri UM, Gary Klaukka, toiminnanjohtaja (vt.) Demo Finland, Kari Kuusiniemi, korkeimman hallinto-oikeuden presidentti korkein hallinto-oikeus, Liisa Laakso, puheenjohtaja Fingo ry, Senior Researcher The Nordic Africa Institute, Tatu Leppänen, korkeimman oikeuden presidentti korkein oikeus, Titta Maja, osastopäällikkö, kehityspoliittinen osasto UM, Matti Marttunen, kansliapäällikkö eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Elina Pirjatanniemi, professori, Ihmisoikeusinstituutin johtaja Åbo Akademi, Mikko Puumalainen, apulaisoikeuskansleri oikeuskanslerinvirasto, Jukka Rappe, apulaisvaltakunnansyyttäjä syyttäjälaitos, Sirpa Rautio, johtaja Ihmisoikeuskeskus, Hanna Räihä-Mäntyharju, puheenjohtaja Suomen Asianajajaliitto, Johanna Suurpää, osastopäällikkö, demokratia- ja julkisoikeusosasto OM, Laura Yli-Vakkuri, ylijohtaja, ministeriön kansainvälisten asioiden yksikkö SM. Ohjausryhmä kokoontuu noin 4 kertaa vuodessa.

Johtoryhmän puheenjohtajana toimii yliopiston vararehtori ja hänen lisäksi jäseniä on neljä, kaksi ulkoministeriöstä ja kaksi oikeustieteellisestä tiedekunnasta. Johtoryhmä kokoontuu joka toinen kuukausi. Johtoryhmän jäseniä ovat: Pj. Hanna Snellman, vararehtori Helsingin yliopisto, Jaakko Jakkila, kehityspoliitiikan neuvonantaja UM, Johanna Niemi, dekaani oikeustieteellinen tdk Helsingin yliopisto, Kimmo Nuotio, professori, johtaja Helsingin yliopisto ja Laura Torvinen, suurlähettiläs UM.

Keskuksen toimintaa johtaa johtaja ja hänen lisäksi keskuksella on yksi työntekijä. Vuoden aikana keskukselle palkataan puolipäiväisesti assistentti.

Keskuksen budjetti vuodelle 2022 on 1 400 000 euroa ja summa koostuu ulkoministeriön myöntämästä valtionavustuksesta (momentti 24.30.67 demokratia- ja oikeusvaltiotuki).

[Liitteet: Budjetti vuodelle 2022](#)